Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului „Observatoriulu“ in Sibiiu.

BIBLIOTECA CENTRALA A ASOCIATIUNII SIBIIU

Nr. 35. — Sibiiu, Mercuri 4/16 Maiu. — **1883.**

Sibiiu 2/14 Maiu. In Nr. 33 alu acestui diariu amu reprodusu dupa „Telegrafulu romanu“ Nr. 46 acelu articlu criticu indreptatu asupra procedurei si tînutei observate de escel. sa domnulu archiepiscopu si mitropolitu Mironu Romanulu in cas'a magnatiloru in desbaterea legei relative la scólele medie. Articlu bine scrisu; ce mai pecatu inse, cà elu a venitu prea preste mesura tardiu, precum se intemplase si cu protestulu archiepiscopescu si consistoriale inaintatu la dieta, érasi fórte tardiu. Cu tóte acestea noi ne simtiramu indemnati a reproduce si acelu articlu semnificativu din alte puncte de vedere, precum si din causa, cà de o luna incóce se dice si se scrie in unele cercuri romanesci unu mare neadeveru, cá si cum adeca numai diariele redactate de individi greco-catolici aru combate politic'a si procedur'a unoru archierei gr. res. orthodoxi, éra pe archiereii greco-catolici 'iaru crutiá. Se pare in adeveru, cá si cum acei domni pàna in dio'a de astadi nu aru fi vediutu cu ochii nici-unu diariu redactatu de vreunu romanu greco-catolicu, mai departe cà nu aru scí de care biserica se tînu onorabilii domni Georgie Secula advocatu in Deva, Diamandi Manole presiedente alu camerei comerciale si alu gremiului levantinu, membru alu sinodului archidiecesanu dela Sibiiu, si celu puçinu càte douedieci de corespondenti si chiaru unii colaboratori greco-resariteni orthodoxi la foi redactate de greco-catolici, fàra cá vreodata se le fia trasnitu la unii si la altii prin creeri a'si cere cartile de baptismu, spre a fi de batjocur'a unguriloru si a sasiloru.

Ei, bine, dara „Telegrafulu romanu“ si „Luminatoriulu“ nu numai sunt redactate de barbati pe càtu de buni romani, pe atàta si orthodoxi fórte zelosi, gat'a a'si versá totudeauna si sangele pentru convictiunile loru religióse; preste acésta „Telegr. romanu“ cá diariu alu archidiecesei, stà conformu vointiei fundatorului, sub control'a unei comissiuni compuse din 12 membrii, cari prea firesce toti bine sunt orthodoxi, intre cari 4 persóne eclesiastice, adeca: Archiepiscopulu cá presiedente, dr. Ilarionu Puscariu protosinghelu etc., Nic. Fratesiu protos., secretariu etc., Moise Lazaru protopopu, si toti asesori consist., éra mireni: v.-colon. T. Stanislau, advocatii Dr. J. Borcia, Dr. J. Nemesiu, Dr. J. Preda, Dr. Racuciu.

Sub privighiarea acestoru domni fruntasi ai s. biserici stà atàtu tipografi'a intréga, càtu si diariulu si prosperédia prea bine.

Tocma din causele acestea si inca unele, mai reproducemu din „Telegrafulu romanu“ Nr. 47 din 26 Aprile 8 Maiu inca si urmatoriulu articlu nu numai criticu, dara si pessimistu:

„Timpulu din urma produce in diverse forme enunciaţiuni, cum au vediutu cetitorii in nr. trecutu pre cea dela Cluju.

Nu ne ocupam cu cuprinsulu loru, ca se'lu supunemu vre unei critice. Dar ne vomu ocupa cu impregiurarea, ca la noi enunciaţiunile dovedescu spontaneitatea absoluta si cu tóte aceste fórte greóie, càci vine tardiu si fara de vivacitatea variatiunei. Suntu scaderi formale aceste, dara ele demustra, ca in afaceri politice ne lipsesce cu totulu conducerea. Daca n'ar esista initiativ'a particulara, fie de cluburi singuratice, fie de individi singuratici, ar lipsi ori-ce miscare politica in sinulu poporului nostru.

Noi asia scimu, ca esista unu comitetu centralu electoralu, a carui misiune nu credemu a se fi tiermuritu numai pe langa compunerea unui memorandu esitu si acela mai poste festa si nu mai pe sus de ori si ce critica. Dicemu acésta nu pentruca se'lu desvotamu, ci pentru ca in adeveru este prea multa anticuaritate istorica si politica intr'insulu si relativu prea puçina actualitate despre ranele cele grele ce s'au infiptu si se infigu in trupulu nationalitatei nóstre dela 1867 incóce. Dar nici cu apretiarea in feliulu indigitatu nu voimu se ne ocupamu acum. Va veni timpulu, candu vomu puté face corecturi in memorandu inse totu asa de compacti si solidari, cumu amu compusu comitetulu, care l'a facutu. Abstragemu dar dela aceste atinse in trécatu si venimu la lucruri mai urgente.

S'a disu inca la 1881, ca de aceea nu putemu intra in actiune, fiindca n'avemu pregatirile de lipsa: n'avemu conscrisi pe toti alegatorii, n'avemu pregatita o lista de candidati si alte de feliulu acesta. Ei bine, se dicemu si acumu, ca mai avemu unu anu de dile de a ne cugeta la alegeri dietale; dar ne mai astépta multu óre cele municipale si nu voru mai fi si alte lucrari, cari intereséza pe alegatori?

Privitoriu la projectulu de lege pentru scólele medie cu tóte a le sale, s'a facutu, ce e dreptu, ce s'a pututu face din partea bisericiloru si a particulariloru, inse óre comitetulu, de care ne fu vorba, este chiematu numai la contemplatiunea liniscita la tóte cate se intempla si cate nu se intempla, fara a dice unu cuventielu si din parte'si, daca nu póte sau nu voiesce se conduca miscarile dintre romani?

Ne-ar fi placutu, candu comitetulu ar fi fostu unu spiritusi movensi pentru toti, asa încatu tóte se mérga nu numai legalu, dar si simetricu, se se se simtia, ca este o conducere in faptele nóstre.

Càci cu totu spiritulu nostru de opositiune, pe care in impregiurarile de fatia noi nu'lu provocamu ci ni se impune de càtra conducetorii destineloru tierii, inaintea celoru de o sórte cu noi vomu perde din reputatiune, fara de a castiga in alta parte, daca vomu continua a merge ca pana acumu, asia dicèndu pe nimerite.

Maghiarii, cu tóte ca guvernulu ingrigesce de ei mai multu decàtu trebue, au reuniuni, au comitete de maghiarisare, de repatriare, pana si fonduri electorale. Tóte càte se facu, se facu prin unu mecanismu de conducere de susu pana josu. Si noi, cari suntem siliti a ne apara, se nu ne folosimu nici de miculu aparatu legalu, de care dispunemu?

Cu projectulu de lege pentru scólele medie numai puçinu timpu mai avemu si actele voru fi incheiate definitivu. Ca se nu ne tredimu pré tardiu amu indigitatu in numerulu trecutu ce ar fi de facutu. Ar fi cu scadere óre pentru comitetulu centralu, candu s'ar ingrijii si din parte-si in vre unu felu óre-care, ca se se faca din parte-ne totu ce e posibilu in privinti'a acésta? Sau daca ar crede ca ce amu propusu noi nu corespunde intru tóte trebuinteloru nóstre, arete-ne ca ce e mai bine si noi cari avemu in vedere salutea nationalitatei nóstre, daca vomu vedea ca e mai bine ce ne propune dinsulu, bucurosu ne acomodamu si acceptamu.

Salutea nationala si solidaritea, éta doue lucrurcari nu este pemisu se le ignoredie in diu'a de adi nici unu romanu, prin urmare nici ctmitetulu ceni tralu. Dar de alta parte si grabnici'a cu care trebue se se faca si implinésca totu ce este in folosulu nostru nationalu politicu.

Alegerile in municipii suntu mai aprópe decatu celelalte. Óre n'ar fi de lipsa ca si in privinti'a acestora se avemu o orientare prompta si comuna?

Este adeveratu, ca lucrurile nationale politice in impregiurari ca a le nóstre a le romaniloru, se facu cu multa necomoditate si suntu impreunate cu neplaceri. Inse ce se facemu, daca altfelu nu e cu putintia? Trebue se ne lipsimu si de comoditate si se suportamu cu resignatiune si neplacerile. Istori'a ne invati'a, cá lucrurile salutare tóte pe calea acésta s'au facutu, si anticitatea dejá ne-a lasatu proverbulu: „Per aspera ad prospera.“

Romani'a.

Bucuresci, 1/13 Maiu. Alegerile s'au terminatu preste totu, cu esceptiune de acelea colegie, unde au esitu egalitate de voturi ori cà alegerea fu protestata. Gubernulu — sau vorbindu mai exactu, partida revisiunei de constitutiune si mai virtosu de legea electorale a invinsu pe tóte liniile; in camera si in senatu are maioritatea de 2/3 imi, cum se cere pentru corpuri constituante. Remane acum intrebarea, cum va esi revisiunea, mai bine sau mai reu.

Mai. Sa regele Carolu s'a intorsu dela Itali'a si Germani'a in capitala cu cei doi nepoti ai sei, dintre cari unulu e destinatu a'i succede la tronu. Regele pórta pe nepotii sei pe la tóte institutele civili si militarie.

„Joi la 28 Aprile, órele 4 dupa amédi, M. S. Regele, insocitu de AA. LL. Principii Ferdinandu si Carolu, a visitatu pirotechni'a armatei, unde a fostu primitu de càtre d. generalu Radovici, d. intendantu Tamara si de intregulu corpu oficerescu alu acelui stabilimentu. Aci Mai. Sa a visitatu fiacare atelieru in parte, cercetandu in detailu functionarea si producerea fia-carei machine, care formédia o serie completa pentru fabricarea cartusieloru pusceloru armatei; a visitatu atelierele de artificiii precum si tóte magasinele, depositele si locuintiele uvrieriloru acelui stabilimentu.

De ací M. S. Regele a mersu de a visitatu atelierulu de confectie alu armatei si magasinele de materiale neconfectionate ale acelui atelieru, unde a cautatu cu multu interessu a se incredintia de cualitatea acestoru materiale si mai alesu a postavuriloru de provenintia nationala. In urma M. S. a visitatu casarm'a noua construita a uvrieriloru si s'a incredintiatu de cualitatea hranei ómeniloru. M. S. satisfacutu de starea in care a gasitu amendoue aceste stabilimente, a bine-voitu a arata inalt'a Sa multiamire si la órele 6, impreuna cu AA. LL. Principii Ferdinandu si Carolu, s'a intorsu la palatulu dela Cotroceni.

In diu'a de 10 Maiu, a dou'a aniversare a incoronarei si in acelasi timpu deschiderea sessiunei corpuriloru legiuitóre, la órele 4 jumatate sér'a, la siosea, pe platoulu de lànga monetari'a statului se va da unu banchetu ranitiloru si delegatiloru judetieloru si ai comuneloru.

La 8 óre sér'a, va fi serbare publica cu iluminatiune si cu focuri de artificii in gradin'a Cismegiu si la siosea. Gradinele sf. George, episcopiei, piati'a teatrului, piati'a Universitatiei si tóte edificiele publice voru fi asemenea iluminate.

Musicele militare voru fi impartite in gradinile si pietiele publice.

La 9 Maiu, la 8 óre sér'a, se voru da la teatrulu nationalu si la teatrulu Daci'a representatiuni populare.

La 8 jumatate, la palatulu din Bucuresci se va face retragerea cu facle de tóte musicile garnisónei. Dupa („Nat.“)

— (Cali ferate.) Din urmatórile sciri se póte cunósce din nou cu càtu zelu se mai lucra la cali ferate:

Podulu preste Dunare. Amu anuntiatu la timpu, cà terminulu de presentare alu planuriloru pentru constructiunea a doue poduri preste Dunare si Borcea s'a amanatu pentru lun'a lui Juniu.

Asta-di aflamu cà, pàna la acestu terminu, cunoscutulu ingineru englesu sir Hartley a primitu insarcinarea de a face sondage la Cernavod'a, pentru a gasi terenulu unde se se construiasca aceste doue poduri.

Luni 25 curentu s'a tînutu licitatiune la ministeriulu de lucrari publice pentru terassamente, poduri si lucrari de arta pentru lini'a Ramnicu-Corabi'a.

Mercuri 27 curentu s'a tînutu o alta licitatiune pentru constructiunea cladiriloru pe lini'a Adjudu-Ocn'a.

La 3 Maiu licitatie la ministeriulu lucrariloru publice pentru darea in intreprindere a construirei cladiriloru de pe calea ferata Barladu-Vaslui. Valórea lucrariloru 480 mii lei. „C. fin.“

La 5 Maiu idem pentru terassamentele si lucrarile de arta din secti'a VI a calei ferate Faurei-Fetesti-Dunare, ramur'a Ciulniti'a-Slobozia. Valórea dupa devisu e de 290 mii lei.

La 5 Maiu idem pentru terassamentele si lucrarile de arta din secti'a V a calei ferate Faurei-Fetesti-Dunare, ramur'a Calarasi-Ciulniti'a. Valórea 163 mii lei. („Curier. financ.“)

Caile ferate romane. Cu incepere dela 20 Maiu (1 Juniu st. n.) mersulu toturoru trenuriloru in tóte directiunile se va schimbá. Livrete indicatóre de mersulu trenuriloru in tóte legaturile internationale, se voru afla pe la tóte statiunile.

Pausa scurta in politic'a mare.

De Rosaliile gregoriane (st. n.) a intratu la parere si politic'a cea mare in ferii, firesce de joi pàna mai apoi. Celu puçinu dintre numerósele sciri telegrafice venite de trei dile incóce nu vei afla nici trei care se coprinda evenimente de natura, cá se póta interessa si pe publiculu celu mare. In serbatori n'au prea esitu nici diarie de cele mari; se pare inse cà publiculu nu perde nimicu prin acea pausa scurta.

De altumentrea ochii Europei s'au intorsu deocamdata mai multu numai spre Moscv'a din caus'a pompósei incoronari, precum atinseramu si in Nr. preced.

Intrunirea electorala

din sal'a Ateneului, in diu'a de 19/27 Aprile 1883.

(Urmare).

D. Cogalniceanu dice: „— Candu eramu adiutantu „alu lui Mihalache Sturdza, am vediutu pe ulitia pe „unulu cum batea pe unu stolnicelu, — o boierie din „Moldov'a, — fiindu-cà nu venise la cancelaria la vreme; „m'amu dusu la Sturdza si tocmai atunci venise si „vistierulu, si Sturdza l'a infruntatu, éra pe stolnicelu „l'a facutu parcalabu“. Apoi, pléca de aci si dice cà dsa a desfiintiatu batai'a. — Batai'a, dloru, am desfiintiatu-o noi in celu d'àntaiu ministeriu alu nostru. Inca mi-aducu aminte cà d. Cogalniceanu, fiindu ministru de interne, m'am dusu la Jasi si d. Catargi, care erá in opositiune, ii facea acésta acusare: — „Esti consecinte cu ideile pe cari le-ai manifestatu càte „odata? In locu se faci scoli, ai facutu puscarii „(temnitie, Red.) in Moldov'a“, — si-lu acus'a de celu mai mare autoritarismu de care e capabilu.

D. Cogalniceanu me mai acusa cà eu corumpu lumea, cà sunt unu corumpetoru si prin urmare, cà si eu sunt coruptu.

Dsa mai dice:

„Déca asta-di sunt adversariu neimpacatu alu dlui „Bratianu, sunt pentru cà dsa a insielatu trecutulu seu „si au cautatu se vateme si pe alu meu“. Adica, chiaru pe dsa amu voitu se-lu corumpu (ilaritate).

Dloru, fiindu-cà d. Cogalniceanu me acusa pe mine cà sunt unu omu corumptu si corumpetoru si fiindu-cà se lauda pe dsa si pe altii, precum pe Michalache Sturza, pentru tóte ideile cele mari si liberale, apoi ar putea se imi mai faca o singura imputare, aceea pe care a facutu-o Michalache Sturza unui boieru: Acela venea mereu se ii céra slujba si candu 'lu vedea Sturza: „Tu, dise elu, ai fostu in slujba; càti ani“ — Trei séu patru. — Pecatosule! nu ti-ai facutu stare? esi afara, misielule!“ — Dela scól'a acésta este d. Cogalniceanu. (Aplause prelungite).

Nu eu amu potutu se 'lu seducu si se 'lu corumpu, déca dsa a fostu corumptibilu. Apoi, a trecutu prin epoci si prin ocasiuni cari n'au lasatu negresitu nici macar o fibra necorumpta in dsa. (Aplause prelungite).

Dsa merge mai departe si dice, cà eu nu numai cautu se corumpu pe alegetori, dar pretinde cà eu si d. Rosetti am disu cà colegiulu I si II sunt corumpte si dice: — Unindu doue elemente corumpte, cum veti putea se le moralisati?

Dar cine a disu aceste cuvinte? Déca colegiulu I e corumptu, atunci si rudele mele, si amicii mei cari facu parte din acestu colegiu si eu, suntemu corumpti.

Ce am dis noi?

Cà unn colegiu restrinsu e supusu la prea multe tentatiuni; si nu intielege d. Cogalniceanu, cà omulu póte fi supusu la tentatiuni candu se afla in conditiuni nefavorabile? (aplause). Noi, dloru, luamu lumea cu slabiciunile ei; dar dicu: pe omu se nu'lu pui in positiune de a putea abusa; si constitutiunea si legile sunt facute cá se puna pe omu la adapostu si se scia, cà déca va face reu, va fi pedepsitu. Prin urmare, dupa dsa, candu faci o lege penale si dici cà hotiulu se mérga la puscarie, cu acésta tratedi tóta societatea de hótia?

Noi am disu cà unu colegiu de 40—50 de alegetori, unde unulu singuru póte se aiba 6—7 voturi, nu mai e colegiulu tierei, ci e colegiulu unei familii séu alu unui omu, si cà trebuie se facemu se incetedie asemenea lucruri, unindu cele doue colegii. Éca ce am disu noi, éra nu cum 'i-a placutu dlui Codalniceanu se desfiguredie cuvintele nóstre (aplause).

Dsa a mersu mai departe si a disu, cà d. Schileru, fostu deputatu alu colegiului IV, cà treera tiér'a supt inspiratiunea mea, suptu protectiunea mea si face propaganda intre tierani in contra proprietariloru. D. Vernescu a mai disu cà, fiindu in comissiunea pentru cercetarea rescólei tieraniloru si venirea loru in Bucuresci cá se céra pamentu, a descoperitu cà tieranii erau atitiati de amiculu meu d. Rosetti; asia a afirmatu d. Vernescu la Jasi. Ce felu? Dta, d. Vernescu, erai intr'o comissiune, in care era si d. Cantili, si d. Carpu si d. Lecca, si d. Joanu Marghilomanu, si d. Aurelianu, si altii; ce felu; toti acesti ómeni au vediutu, au descoperitu màn'a dlui Rosetti in rescól'a tieraniloru si nu l'au denuntiatu camerei si tierei?

Apoi, — dice, — d. Bratianu, cá se acopere pe d. Rosetti, a numitu pe d. Carpu ambassadore la Vien'a, pe d. Lecca presiedinte alu camerei si pe d. Aurelianu ministru.

Cum? dsa care dice cà noi corumpemu lumea si care crede, prin urmare, in imoralitatea societatii nóstre, cum crede dsa cà ómeni cá d. Aurelianu, cu unu trecutu onorabilu, cá d. Carpu care e unulu din cei mai independenti, fiindu-cà are avere mai multu de càtu ii trebuie si nu póte fi corumptu; cá d. Lecca, unu caracteru, unulu pentru a fi ambassadore, altulu presiedinte alu camerei, altulu ministru, toti acestia au tradatu tiér'a loru? Cà-ci a nu denuntia pe unu omu care in façi'a pericoleloru din afara cari au se ne mai amenintie inca 10—15 ani, a voitu se bage zizani'a intre classele cele mai puternice, este o tradare.

Am disu: classele cele mai puternice, — cà-ci in tiér'a romanésca nu este de càtu proprietatea mare si cea mica, — fiindu-cà comerciulu tîne totu de agricultura, éra industria inca nu avemu. Si, tocmai acum la alegeri, intr'o adunare la Jasi face dsa acésta denuntiare? Apoi, eu desfidu pe d. Vernescu, si facu apelu la onórea acelora cari au lucratu cu dsa in acea comissiune, se-lu somedie, pentru a dovedi cà nu i-a fostu rusine se spuna unu neadeveru in capital'a Moldovei (aplause prelungite). Se me desfida si d. Cogalniceanu, daca si dsa e totu basmá curata in acésta afacere (aplause).

Am disu, dloru, cà d. Cogalniceanu nu are unu programu. Avea unulu, dar l-a bagatu in buzunaru (risete). Apoi nu a venitu dsa in camera pe rendu si a radicatu cestiunea paduriloru, cestiune vendierii in loturi? Nu s'a facutu organulu opincei in camera? N'a venitu se ne acuse cà noi nu lasamu pe tieranu se vie in glóte si cu dróí'a in Bucuresci la incoronare, cá se reclame pamentu, atunci càndu Europ'a intréga avea ochii atîntiti asupra nóstra? Nu s'a facutu dsa in camera organulu acelora cari instigasera acele rescóle? (aplause). Dar atunci, in programulu dsale, era cestiunea tieraniloru francaminte, in intielegere cu toti cari amblau prin tiéra, si in cestiunea Dunarii.

In cestiunea Dunarii, nu era sarcasmu, nu era lovitura care se nu o dea Austriei si noue cà suntemu venduti Austriei. Asia dar, in afara, cá pretestu, cestiunea Dunarii; in intru, cestiunea tieraniloru, éca programulu dsale. De atunci, inse, findu-cà ventulu bate in alta parte; Russi'a s'a impacatu cu Austri'a, cestiunea tieraniloru pretutindeni e redusa la adeverat'a ei spresiune si dsa lasa acum pe tierani si pe Austri'a si se intórce càtre proprietari: de unde pàna alalta-ieri era contra loru si pentru tierani, adi e contra tieraniloru si pentru proprietari.

Dloru, pentru cine nu cunósce pe d. Cogalniceanu, acésta ar fi o mirare; dar se nu ne silésca se-i o facemu, cà-ci, impreuna cu d. Rosetti, avemu si acte despre viéti'a dsale!

Dsa dice cà totu ce s'a facutu in Romani'a de dsa s'a facutu.

Imi aducu aminte de biat'a reposat'a M-me Heliade, cà venia de multe ori la mine, me luá in braçia si dicea:

„Tu ai facutu, mama, totu in tiér'a acésta. Me „érta, ii diceamu: Cerulu si pamentulu le-a facutu „parintele Scribanu, care dice cà elu a facutu totu“.

Celu puçinu, d. Cogalniceanu se marturésca, cà cerulu si pamentulu nu l'a facutu dsa, ci parintele Scribanu (ilaritate).

Candu se va face istori'a adeverata, se va vedea cà dsa a fostu totudeauna unu advocatu politicu, care cá advocatu pledédia tóte causele. In primii ani candu venisemu in tiéra, mi-aducu aminte cà eramu o data in trasura cu unu advocatu care se ducea la unu processu alu unuia care fusese casieru la cas'a centrala si delapidase sute de mii de franci, déca nu milióne, unu processu care facuse mare scandalu atunci in tiéra, si eu l'amu intrebatu: are dreptate? — Ba nu, frate, dar advocatulu isi face datori'a se plededie (aplause). Totu asia suntu advocatii si in politica: adi pledédia pentru si mane contra; tóte afacerile cele mari au fostu pledate si de d. Cogalniceanu, dupa impregiurari, cum i-a venitu mai bine la socotéla, éra nu din convictiune.

Dloru, ce dice d. Cogalniceanu si dupa dsa tóta opositiunea? Dice cà noi avemu se unimu cele doue colegii, cà-ci avemu de gandu s'atacamu proprietatea. Famili'a a lasatu-o la o parte; celu puçinu a avutu pudórea cá de acésta se nu vorbésca nimicu.

Cum? Noi, cari tóta viéti'a nóstra amu consacratu-o cá se reinfiintiamu proprietatea individuala, proprietatea personala, care in secolii din urma se desfiintiase in Romani'a prin servagiu si era numai o proprietate micsta? Noi, cari studiandu istori'a, am vediutu cà, pe càta vreme famili'a si proprietatea a fostu personala — asia cum este la ras'a greco-latina — numai cu acésta am pututu, noi Romanii, se resistamu toturoru furtuneloru celoru mai mari, toturoru Baiazetiloru si Tamerlaniloru? Cà-ci numai atunci proprietatea a fostu ciuntita candu tieranulu a fostu redusu in servagiu. In totudeauna Romanii au fostu interessati se apere mosi'a cea mare, cà-ci numai candu aperi mosi'a cea mare*), iti aperi si mosi'a cea mica, si numai atunci esti indoitu puternicu. De aceea, candu Turci'a era in plina decadentia si o alta imperatie se radicase mare si tare in vecinetatea nóstra, am disu cà trebue se reconstituimu proprietatea greco-latina in Romani'a, cà-ci numai asia ne putemu pune la adapostu de cuceririle strainiloru; numai candu si micii si marii proprietari voru fi stapani absoluti pe proprietatea loru, candu se va da proprietariului personalitatea s'a, numai atunci se va face taria proprietatii greco-latine, a proprietatii individuale, fiindu-cà pamentulu primesce personalitatea stapanului seu, devine trupu dintr'insulu. Trebue inse cá si famili'a se fia totu asia de tare, fiindu-cà unde nu e famili'a, nu e mostenire: acolo proprietatea individuala e totudeauna in risicu si nici-odata nu póte fi tare (aplause).

*) Adeca patri'a, tiér'a. Red.

Apoi, dloru, noi amu voitu se desfacemu devalmasi'a ce era intre clacasi si intre proprietarii mari, pentru cá se creamu proprietatea occidentala, individuala, pentru cá se damu puteri noue societatii romane; si noi se venimu asta-di si se o atacamu? Ce? Suntemu noi óre asia de ignoranti, in càtu se nu scimu cà acolo unde aceste doue classe sunt desbinate, unde ur'a si lupt'a e intre ele, statulu e in pericolu?

Noi, cari amu luptatu tóta viéti'a nóstra pentru intarirea nationalitatii romane, se venimu si se bagamu zizani'a intre mic'a si marea proprietate?

Apoi, cum am disu si la Craiov'a, noi am luptatu cu domnéloru pentru creditulu funciaru pe care voiau se'lu dea in man'a strainiloru.

Cine a facutu banc'a de scontu si de circulatiune pentru a se scadea dobendile si a putea proprietatea se ie aventu? Noi, nu ei.

(Va urmá.)

Corespondentie particularie ale „Observatoriului“.

(Limb'a romana si magiara). Deschidiendu dn. br. Desidoriu Bánffy siedinti'a comitet. municipale eri, dn. advocatu Gabrielu Manu presentà indata o interpelatiune, care inainte de tóte se si puse la ordinea dilei.

Interpelantele intréba pe vice-prefectulu dn. Paulu Szarvadi: are cunoscintia oficiósa despre compunerea alfabetica a numeloru romane-magiare recomandate spre usulu publicu? De are cunoscintia, comunicat'au dnulu v.-prefectu*) oficiosu aceea pretoriloru**) spre folosire oficiósa, cá se traduca dupa aceea numele romanesci in limb'a magiara? De n'are cunoscintia oficiósa, si pretorii nu se folosescu de acea in urm'a vreunei ordinatiuni vice-comitiali, ci numai din óre-care deferentia càtra scriitoriulu, care aspira la vreunu renume de filologu, sau totusi in urm'a óre-carei inviatiuni, celu puçinu are dsa cunoscintia despre modulu traducerei, si anumitu: alu lui Ananie, nume de barbatu, in Ana, nume femeiescu; Firóna, nume femeiescu, in Ferencz, nume barbatescu; Sanfira, nume femeiescu, in Samu, nume barbatescu; Tenasie, nume barb., in Ana, nume fem.?

Mai incolo de prefacerea unoru numiri in limb'a romana necunoscute si neusitate, cá alui Bukolos in Bela, Brigita in Böske, Deszpi in Döme, Kimpán, conume, in Károly, Mirila in Károly, Oniga, conume, in Otilia, Szon in Zsigmond etc. etc. (A se vedea fói'a „Szolnokdoboka“ Nr. 3 din 1883).

Ori cunósce dsa, cà scriitoriulu prin compunerea si publicarea vocabulariului de nume: „Román-magyar személynevek betűrendes összeállitása. Közhasználatra ajánlja az egy kis nyelvészet iroja“. (A se vedea Nrii 12, 13 si 24 din „Observat.“ 1883), nu numai cà nu cunósce nici testamentulu vechiu in partea istorica a vietiei lui Josifu si Jovu, candu pe ambii ii botédia de Jozsef, dovedindu saraci'a sa in cunoscinti'a limbei magiare, atestandu nesciinti'a limbeloru greca si ebreica, ci totuodnta ignorédia si multimea cuvinteloru si numiriloru in limb'a magiara, producènd'o pe acésta intr' unu costumu sdrentiosu si seracu cu scopu, cá numai se'si póta bate jocu de numele romanesci, si cá se póta cu intentiune rea turburá bun'a intielegere intre poporulu romanu si magiaru.

Din acestea motive intréba: daca este aplecatu dn. v.-prefectu a face atenti pe pretori, cá la eventual'a traducere a numeloru romane, se evite folosinti'a catalogului indicatu, chiaru si in interesulu sustînerei de puritetea limbei magiare, si cá numele se se scrie asia dupa cum se si esprima acelea?

E de insemnatu, cà cetindu interpelatoriulu traducerile celea scandalóse, o mare parte dintre ascultatori erupse in hohote de risu façia cu scriitoriulu Julius Havas, fostu Hagel, care erá de façia si'si schimbá neintreruptu colórea feçiei, mai alesu candu dn. Manu 'si motivà interpelarea intr'unu modu sarcasticu, cà Havas are pretensiunea de a'si pregatí calea de a fi succesorulu lecsicografului Bloch, Balagi si altoru fabricatori de cuvinte magiare in sectiunea limbistica a academiei magiare, si candu dise dnulu Manu cà astfeliu de opere potu produce numai scandalu publicu, chiaru pentru magiari, cari se folosescu de astfeliu de individi, intielegèndu si pe redactiunea fóiei locale oficióse.

La care interpelatiune indesatu rostita, v.-prefect. nepregatitu la atàtea dascalituri negà cà ar cunósce pe scriitoriulu, de si ii este subordinatu in oficiu, cum si cà s'ar fi espedatu oficiosu la pretori faimosulu catalogu alfabeticu, si cu óre-care mania se esprimà in contra dlui interpelante, cà ar batjocorí limb'a magiara cu intentiune rea etc. La acestea replicandu'i dnulu Manu prin cetirea din nou a pasagiului respectivu, cà scriitoriulu este acela, care batjocoresce si dejosesce limb'a, v.-prefectulu isi retrase suspitionarile, inse remase da-

*) Latinesce vice comes, ung. alispány. Red.

**) Pretoru a inceputu a se titulá cá de 20 de ani incóce in Transilvani'a acei oficiali subalterni in administratiune, cari inainte se numiau in latinitatea barbara vice judlium, judex servorum, ung. szolgabiró, nemt. in sasime Stuhlrichter, éra in tierile libere si constitutionali se dicu subprefecti, cà-ci ei stau immediatu sub prefectulu districtului sau despartiementului. Red.

toriu totusi cu respunsulu la ultimele intrebari, cà-ci a inceputu murmurulu, in urm'a caruia respunsulu vice-prefectului se luà spre cunoscintia de numerulu celu mare alu membriloru magiari, pe candu dintre romani nime nu luase cuventulu, si se aflau numai càtiva de façia. *)

Astfeliu isi capetà profesorulu celu nou de limb'a romana si magiara Havas Gyula, nanasiulu nostru, remuneratiunea meritata. M. P.

Soiri diverse.

— (Sibiiu.) Conformu statutului bisericei gr.-orientale-orthodoxe romanesci sinódele anuali mixte s'au adunatu si astadata pe Dominec'a Tomei in tóta regul'a atàtu ací la archiepiscopia, càtu si la cele doue episcopii din Aradu si Caransebesiu. Lucrarile aceloru sinóde sunt in parte mare interessante si instructive, precum se póte vedé din estrasele si actele ce se publica in „Telegrafulu romanu“ din Sibiiu si in „Biseric'a si Scól'a“ din Aradu; se scie inse si din alte informatiuni particularie. De altumentrea siedintiele sunt publice, cu esceptiune de càte o conferentia inchisa, relativa mai alesu la ataceri scolastice. Ddieu se ajute aici si pretotindeni.

— (Timpulu). Dupa 5 dile frumóse avemu érasi ploi. Campulu se arata prea bine.

— (Necrologu.) Capitululu bisericei catedrale gr.-cat. din Lugosiu cu adenca intristare face cunoscutu cumcà reverendissimulu d.

Gavrilu Popu

ecclesiarchu séu custode si canonicu alu bisericei catedrale din Lugosiu, decanulu Temisiórei, defensoru alu professiunei monastice si alu vinculului matrimoniale, esaminatoru prosinodale, censoru diecesanu alu cartiloru bisericesci si scolastice, administratoru alu fondului bisericei catedrale, asessoru alu s. scaunu consistoriale si membru corespondente alu Academiei romane etc.

Dupa unu morbu indelungatu, cu s. sacramente provediutu, a repausatu in Domnulu in 9 Maiu 1883 la 4 óre a. m. in anulu 65 alu etatiei si 21 alu canoniciei sale.

Osamintele-i s'a inmormentatu in 10 Maiu la 4 óre d. m. si S. Liturgi'a pentru repausulu adormitului s'a tînutu Sambata in 12 Maiu.

Fia-i amentirea in eternu!

Lugosiu, in 9 Maiu st. n. 1883.

— (Necrologu.) Intristatulu soçiu Dr. Joanu Mihályi cu consangenii sei, — tatalu Paulu Dunca de Sajó consiliariu regescu gubernialu in pensiune, — sororile Josephina ved. de Paskovics, si Nina, cu ânim'a infranta de dorere facu cunoscuta perderea preiubitei loru soçie, fiice, sore si cumnate

Paula Mihályi nasc. **Dunka de Sajó**

incetata din viétia in 11 Maiu la 12 óre d. m. 1883, in etate de 34 ani.

Ceremoni'a-i funebrala s'a tînutu in 13 Maiu d. m. la 3 óre in M.-Sziget, éra ósemintele sau asiediatu in cript'a familiara din Saraseu pentru repausu eternu.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

— (Domnulu Isidoru F. Popu) aspirantu de medicu secundariu in allg. Krankenhaus la clinic'a dr. prof. de Bamberger, s'a promovatu in 11 a. l. la gradulu de doctoru in medicin'a universala in presenti'a unui publicu alesu si numerosu. Afara de tinerii romani si straini, cari studiédia in Vien'a, la onoratu cu presenti'a si d. G. B. Popoviciu furnisorulu curtiei romane cu stimat'a dómna, dr. Mitre medicu in insul'a Java, Rss. d. Sava Popoviciu Savoiu protopresbiteru militaru, dame si mai multi colegi de ai dsale din spitalu. Acestu tineru diligentu si-a facutu studiale gimnasiale in Naseudu, cele medicali in Clusiu, Pest'a si Vien'a si e primulu ajunsu la gradulu de doctoru, dintre tinerii absoluti de gimnasiulu din Naseudu. Speredіu, cà acestu tineru doctoru va conlucra din respoteri, cu cunoscintiele si prax'a castigata, pentru binele si prosperarea poporului suferindu, si-lu felicitediu pe carier'a ce si-a alesu-o.

Vien'a, in 12 Maiu 1883.

*) Reu destulu, ba fórte reu, cà romanii au parasitu mai de totu adunarile municipali, din care causa si remanu in necunoscintia de totu ce se intempla chiaru la ei acasa. A nu merge la nici-o adunare si nici a cití nimicu pe lume despre càte se intempla in tiéra, mai virtosu in epoc'a de façia, insemnédia a renuntiá cu totulu la viéti'a publica si a traí cá si cum traiescu calugarii sehastrii esiti dintre ómeni. Apoi cu individi de acestia se mai faci si politica mare? Red.

— (Hymen.) Dumineca in 13 Maiu a. c. dlu candidatu de advocatura Dr. Basiliu Preda si-a serbatu cununi'a cu dnisiór'a Catinca J. Priscu din Brasiovu. Uramu tinerei parechi viétia indelungata si fericita!

— (Progressele bisericei orthodoxe in Japoni'a.) Missi'a bisericei orthodoxe in Japoni'a, intretînuta de societatea missionara din Russi'a, nu s'a inceputu de càtu in anulu 1870, candu s'a dusu acolo si Jeromonachulu Anatolie Tichae, romanu din Bassarabi'a russa, din tergusiorulu Balti.

Capulu missiei in Japoni'a este episcopulu Necolai, care pàna in 1870 era cá preotu la agenti'a russa din acelu locu. Alu doilea, si prin urmare unulu dintre propagatorii principali ai orthodoxiei in Japoni'a este archimandritulu Anatolie.

Numerulu crestiniloru orthodoxi dintre Japonesi in anulu 1881, era de 6090, éra in Novembre anulu 1882 (I) de 7200.

Biserici orthodoxe si simple case de rugaciune sunt 90. Preoti orthodoxi dintre Japonesi sunt 9 si anume: Pavelu Savabe, Petru Sasagava, Pavelu Nittuma, Titu Komatiu, Petru Kanó, Pavelu Sató, Mathei Kangeta, Jacobu Takaia, Timothei Hariu.

Missi'a orthodoxa are inca si 93 catichisatori dintre japonesii convertiti, care lucrédia cu mare energie si devotamentu. Toti crestinii orthodoxi formédia 131 comune bisericesci prin diferite locuri ale Japaniei. Punctulu principalu alu missiei este in Tokio — capital'a Japoniei. éra archimandritulu Anatolie este stabilitu acum in marele orasiu Oasaka, ce se afla la sudulu Japoniei.

Fia cá acesti apostoli ai orthodoxiei se nu slabiasca pàna ce nu voru crestina celu puçinu cea mai mare parte a populatiunei japonese. (Bis. orth)

— (Bibliografia.) In dilele acestea aparù la Vien'a „Almanachulu“ societatii academice socialu-literare „Romani'a juna“. Unu frumosu si elegantu volumu de 210 pag 8° mare. Pretiulu 2 fl. v. a. Cuprinsulu interessantu si variatu alu acestui almanachu, cum si reputatiunea scriitoriloru ilu recomanda càtu se póte de bine publicului cetitoru.

Documente pentru istori'a aniloru 1848—8.

Provocati de càtra „P. Lloyd“ Nrulu din 30 Dec. 1882 a ne apará contra celoru mai infame calumnii ridicate asupra intregei natiuni, insultati si calumniati si de atunci incóce, necurmatu la diverse ocasiuni, chiaru si in diet'a Ungariei, — noi incependu cu Nr. 2 din anulu acesta, publicaramu o lunga serie de atrocitati comisse de càtra insurgentii lui Kossuth et Consortes. Findu-cà „Pester Lloyd“ numise si persóne, éta ací inca si alte informatiuni pe càtu de dureróse, pe atàta si instructive. Scriitoriulu loru, bravu barbatu, pe langa ce apara onórea si reputatiunea unui oficiariu cá A. M. Dembulu, devotatu causei drepte si totuodata eroicu, — ofere si pentru istori'a aniloru 1848—9 o serie de documente fórte pretióse, pentru a caroru publicare ne potemu felicitá façia cu atàtea falsificari ce intempinamu in scrierile adversariloru.

Red.

— Zagr'a, in lun'a lui Januariu 1883.

In Nr. 358 cu datulu 30 Dec. 1882 „Pester Lloyd“ cercandu din nou a innegrí pe poporulu romanescu, intre alte insulte nerusinate, isi permite a afirmá, cà fericitulu Atanasiu M. Dembulu ar fi pornitu in lun'a lui Septembre 1848 cá comandante de banditi in societate cu 30 granitieri pentru a rapí totu ferulu, plumbulu, argintulu si aurulu de prin comunele Strêmbulu, Lapusiulu romanescu, Capnicu si Bai'a mare, si cà pentru aceste furturi i s'ar fi pusu in prevedere cá remuneratiune dreptulu de a spoliá curtile domnesci.

De-óre ce acelu onorabilu domnu acum este mortu, si cá oficiariu imperatescu, nici cà se póte crede cà ar fi luatu asupra'si o asemenea missiune, chiaru si daca ar fi fostu cineva cá se'i concréda asemeni lucruri miserabili, si de-óre ce in posesiunea rudenieloru lui laterali se afla mai multe documente originali, cu ajutoriulu carora se potu dá de minciuna toti jidanii dela „Pester Lloyd“, ba se póte chiarificá adeverulu chiaru si in respectulu istoricu care o va scrie cineva, daca se va interessá a scí si a descoperí adeverulu; in urma dupa-ce A. M. Dembulu avuse o cariera destulu de onorabila, participandu la resbelele cele crunte contra lui Napoleonu Bonaparte, éra la a. 1848 cá oficiariu in pensiune si-a sacrificatu pacea, sanetatea si averea pentru binele si interesulu Casei domnitóre, din care causa augustulu nostru Imperatu si Rege prin decretulu seu dela 29 Aprile 1853 Nr. 3444 'ia asemnatu 100 fl. v. a. cá adjutu la pensiunea lui normala pe totu anulu si pàna candu va traí, asia dara elu nu a fostu cá comandante de banditi, cum le place adversariloru dela „P. Lloyd“ a'lu timbrá.

Adeverulu istoricu confirmatu prin martori de cari se mai afla in viétia si prin documente autentice este de totu altulu. A. M. Dembulu nu a pornitu in districtulu Chiorului si in comitatulu Solnocului in lun'a lui Septembre 1848, ci in 19 Octobre 1848, adeca dupa-ce esise manifestulu imperatului si regelui Ferdinandu I. dto Schönbrunn 3 Octobre 1848 prin care dechiarase pe Kossuth si pe natiunea magiara de rebella, si dupa-ce revolutionarii apucasera pe la 27 Septembre 1848 a ucide pe comissariulu imperialu si generalu c. r. comite Franciscu Lamberg, si in urma, dupace br. Puchner comandantele trupeloru imperiali din Transilvani'a, prin proclamatiunea sa dela 18 Octobre 1848 respinsese provocarea comitetului de aperare din BPest'a de a se subordiná cu trupele sale ministeriului de resbelu din BPest'a, cu alte cuvente, dupa-ce resboiulu civile se incinsese si in Transilvani'a.

Acésta pornire inse, nu a fostu pentru a organisá bande de hoti si de talhari, ci pentru a aperá pe cei spoliati prin insurgenti de averile loru mobile, pentru a pune stavila omororiloru, jafuriloru, tortureloru si teciunariiloru barbare, pe care poporulu din districtulu Chiorului si comitat. Solnocului nu le mai potea suferí, cum si pentru a infrená pe comandantulu ceteloru magiare Gyene Károly, care spoliase chiaru si pe spanulu erarialu din Lapusiulu romanescu Enyedi János de tóte averile sale, si in urma pentru a pedepsí pe faimosulu br. Husszár Zsigmond, care la podulu dela comun'a Katafalva spendiurase 3 (trei) romani nevinovati, éra la Dobricelu 7 (siepte) si prefacuse 27 (douedieci si siepte) sate romanesci in cenusia, aruncandu mai multe muieri si copii in flacarele focului, éra mai multe neveste si fete de romanu dupa-ce le desonorase, le cususe de vii la solulu pamentului prin pociumbii ce'i batea prin peptulu si fólele loru. Deci dara Atan. M. Dembulu dupa-ce 600 calareti ai baronului Husszár Zsigmond sevêrsisera tóte crudimile si atrocitatile de tigrii cu poporulu romanescu, intocmai cá turcii cu poporulu bulgaru la orasiele Eski si Jeni-Zagra din Bulgari'a meridionale, si tóte acestea singuru pentru-cà acelu poporu alergase la Naseudu, cá se puna juramentu de credintia si fidelitate pentru august'a casa domnitóre a Imperatului si Regelui.

Poporulu romanescu din districtulu Chiorului ne mai potendu suferí atàtea atrocitati, pe la 4 Octobre 1848 au indreptatu càtra patronii loru dela Naseudu urmatórea suplica scrisa cu litere cirile:

„In Christoru multu doriti prea milostivi ai nostrii buni patroni dela Naseudu! Cu multe jalbe si cereri v'amu superatu inainte de trimiterea acestei rogari, si pàna acum nici-unu ajutoriu n'amu potutu dobèndí, de si averea ni se prapadesce, si satele nóstre le aprindu pe rendu, din care pricina noi fiindu de peritu, credemu cà pentru turburarea neamului ungurescu nu ati potutu impliní ale nóstre umilite cereri, pentru care nu cu ponoslu suntemu pàna acum asupra vóstra; dara acum cu cea mai de pe urma umilita rogare indrasnimu a mai superá si a ne rogá, cá cei ce suntemu mai aprópe de graniti'a tierei Ungariei, cari totudeauna suntemu mai lesne de a ne impedecá in vrajb'a loru, care neamulu romanescu in satele cele mai aprópe de graniti'a loru fórte este intristatu si turburatu, pentru relele si gróz'a ce ni-o facu, càtu mai siliti suntemu a fugí dela averile si vatr'a nóstra la paduri si in alte tieri, pentru mult'a stricatiune ce o facu ungurii cu romanii crestini, omorîndu'i si aprindiendu-le satele, gonindu muierile si copiiï la fuga selbateca, barbatii spendiurandu'i si muierile si copiiï aruncandu'i de vii in par'a focului, precum si in tramiterile cele mai inainte v'amu aretatu. Pentru aceea dara cá se nu scapamu norodulu nostru celu romanu la intórcerea siluita a ministeriumului ungurescu, care cauta se scape de atàta osènda si jele ce au venitu pe capulu nostru, umilitu ne rogamu, cá se nu pregetati a ne dá unu pastoriu norodului, anume pe cunoscutulu dn. Dembu dela Zagr'a, care cá unu parinte va ocârmuí neamulu nostru si 'lu va aperá de greutatile si stricatiunea càta ni-o aduce neamulu ungurescu pe capu, sub a carui porunca si cuventu tare vomu fi plecati si ascultatori, si noi norodulu romanescu vomu fi mai cu indrasnire aparatori cá catanele pe sam'a nóstra.

„Dupa care asteptandu in satulu Fênatia, fiindu-cà acolo se afla cas'a de locuintia imperatésca

si este de indemàna si de graniti'a unguriloru si la tóte satele Chiorului. Cà de nu le vomu dobèndí doritulu acesta spre asiediarea norodului, norodulu fórte este turburatu, cà precum nu este turm'a oiloru buna fàra pastoriulu seu, asia si norodulu fàra capu.

„Dupa care umilita rogare in cea mai scurta vreme si asteptare remanemu. S'au datu in Chioru districtu 4 Octobre 1848 alu mariiloru vóstre umilite slugi, locuitorii sateloru Berintia, Saadu, Letinia, Plopisiu, Trestia, Clocotisiu; Fênatie, Monasturu si celelalte sate ale Chiorului."

Cu acésta suplica a venitu Ignatu Frencu, care a dormitu in 18 Octobre spre 19 la mosiulu meu Grigoriu Sanveli, care erá pe atunci jude comunalu in Zagr'a, si a presentatu-o in 19 Octobre 1848 comandantelui teritoriale din regimentulu alu 2-lea romanescu de granitia din Naseudu fericitului vice-colonelu Reininger, care o indorsà inca in acea di locotenentelui in pensíune Atan. M. Dembulu prin urmatórea insciintiare:

„Sr. Hochwohlgeboren dem Herrn Lieutenant von Dimbul. Das Regiment nimmt keinen Anstand die innstehende Bitte zu gewähren, wenn Euer Hochwohlgeboren das Opfer bringen wollen; doch Ihren Abgang wollen Sie dem Regimente anzeigen, und von Zeit zu Zeit das Regiment über die dortigen Zustände verständigen. — Naszod am 19 October 1848. Reininger m. p. Oberstlt."

In urm'a rogarei mai susu aratate si pe temeiulu permissiunei comunicate ací, A. M. Dembulu care traiá pe atunci in loculu nascerei sale Zagr'a in pensiune sau in retragere, cu tóte cà erá de 61 ani si calcase Itali'a, Franci'a, Germani'a si Poloni'a, luandu parte activa la tóte resbelele, — fiindu-cà erá inainte de tóte romanu, si 'lu doriá ânim'a de sórtea cea destrabalata a poporului romanu, incalecà inca in acea di, adeca in 19 Oct. 1848 pe calulu seu si merse pàna la comun'a Suciulu de susu, de unde in 23 Octobre 1848 dete o proclamatiune scrisa in limb'a romana, constatóre din 9 puncte si adressata càtra poporatiunea romana si magiara din comitatulu Solnocului si districtulu Chiorului, prin care provocà pe aceste popóra la pace si ascultare, spre binele tierei si alu monarchului, indemnandu pe cei din urma la depunerea armeloru si cá se se retraga fiasce-carele la cas'a si locuinti'a sa, neavendu trebuintia de a se rescolá in contra unoru locuitori pacînici si nefiindu demnu de nisce ómeni cu unu trecutu onorificu, cá se se pangarésca cu sangele versatu alu nevinovatiloru, ucigèndu'i, spendiurandu'i si aprindiendu-le satele, pentru-cà la din contra va intrebuintiá fortia contra fortiei.

Totu atunci a adressatu càtra oficiulu de jude alu comitatului din Bai'a-mare urmatóri'a adressa scrisa in limb'a germana:

„An den Herrn Comitats- Oberrichter zu Nagy-Bánya. Auf die vielfälltigen Vorstellungen und dringend vorgebrachten Bitten der Solnoker Comitats- und Kövarer Districts-Romanen und Gemeinde Ortschaften an das löbliche 2. Romanen 17. Grenz-Infanterie Regiments Comando, bin ich aufgefordert worden, da sie bei den dermaligen stürmischen Umständen des Landes ohne Schutz, ohne Beherscher und Befehlshaber sind, in ihrer Mitte mich zu begeben und die Ordnung zu leiten, aufrecht zu erhalten und herzustellen, sie vor Raub, Plünderung und Brand zu schützen. In dieser Hinsicht und bei äuserst kritischen Landeswirren tratt ich diesen schweren Schritt, da das Volk mir das volle Vertrauen schenkte, und hoffe zugleich, dass das Volk meinen eingreifenden Anreden und Belehrungen zur Erhaltung der Ruhe und Ordnung, zur Wahrung des angegriffenen Eigenthums, zum Schutze der stark verletzten persönlichen Freiheit, deren Druck das romanische Volk nur zu sehr erleidet, pünktlich und auf das Allerheiligste erfüllen werde, wofür ich vor allererst besorgt sein werde und zwar:

1. Dass die herrschaftlichen Höfe und Güter aller sich entfernten Herrschaften vor Raub, Gebrandmarkungen und sonst muthwilliger Ruine auf das sorgfältigste bewahrt werden, demnach bei jedem Hofe eine starke bewaffnete Wache mit geladenen Gewehren von der betreffenden Gemeinde Tag und Nacht unterhalten werde.

2. Denen Gemeinden wird auf das feierlichste äusserst streng verboten und zwar unter grausamen nach sich ziehenden Strafen festgesetzt, dass sich Niemand unterstehe irgendwo eine Unruhe zu stiften oder muthwilligen Raub und Brand, sei es auch als Repressalie zu unternehmen, da der Betreffende sogleich handfest genommen, arretirt und bestraft werden wird.

3. Alle Versuche zu einem muthwilligen Kampfe, wie nicht minder Ueberfälle zu einem zu versuchenden Raub und Geplünder sind meinerseits strengstens untersagt und verboten; dagegen alle Gewaltthaten, so solche sich bisher nur zu oft von Seiten der ungarischen Nation wider die Romanen wiedeholt haben, werde zuerst in Güte zurückweisen; wo jedoch der Güte kein Gehör geschenkt wird, werde ich Gewalt mit angemessener Gewalt zu verdrängen wissen.

4. Einen Einfluss in allen die Administrationsregeln den Anordnungen und Befehlen der Herrn Comitats- und Districts-Beamten, mit Ausnahme der Aushebung von Rekruten, werde und will ich nicht ausüben; einzig und allein will ich alle meine Kräfte für die Erhaltung der innerlichen Ruhe und Ordnung aufopfern, dass wir Romanen und Ungarn wie bisher als gute friedliche Nachbaren und Brüder, in vollkommener Ruhe und Brüderlichkeit, nicht aber um uns gegenseitig zu morden und zu brennen und uns der gegenseitigen Habe zu berauben, sondern in menschlicher Freundschaft fernerhin leben können.

5. Alle Befehle und Anordnungen der Herrn Comitats- und Districts-Beamten, sollen durch meine Intervenirung an die Romanen Gemeinden ertheilt werden, weil diese ihr volles Zutrauen in mir haben, folglich wenn diess geschieht, gewiss und aufrichtig zur vollkommenen Zufriedenheit befolgt und in Ausführung gebracht werden, diess nur so lange bis die Ruhe und Ordnung hergestellt sein wird.

6. Mich zu einem Anführen der Romanen aufzuwerfen erlaubt mein vorgerücktes Alter nicht, aber in gut thuhender Lehren, nicht allein für den Allerhöchsten Staats-Dienst und dessen Vortheile, sondern auch für das Wohl unseres Vaterlandes will ich mich hervorthun. Glauben Sie mir meine Herren, Güte mit Güte, Freundschaft mit Freundschaft, diess sind die festen Mauern unseres brüderlichen Daseins, aber nicht Raub, Brand und schändliche Henkersthaten.

7. Ehe ich einen Schritt in allen vorangeführten Punkten vorschreite, erbitte ich mir Ihr volles Vertrauen und eine Rückantwort ertheilen zu wollen, indem ich entweder in Felső-Szöcs oder Mesteaken einige Tage verweilen werde.

Uebrigens um keine irrig verrätherische Meinungen gegen mich zu fällen, habe ich meine Offenherzigkeit allhier dargestellt und bürge mit Offiziers-Parole und Ehre für alle in Zukunft entstehen mögenden Unruhen und Unordnungen.

Mein Verbleiben im Provinciale wird nur in solange Bestand haben, bis die Ruhe vollkommen hergestellt sein wird. — Ath. M. Dembulu, Lieutenant."

(Va urmá.)

Bibliografia.

La librariile Wilh. Krafft in Sibiiu J. Stein in Clusiu si la librari'a Nic. J. Ciurcu in Brasiovu se afla:

— Dictionariu ungur.-romanescu Magyar-román Szotár, compusu de Georgie Baritiu, in partea magiara elaboratu mai alesu dupa alu lui Joanu Fogarasi editiunea a cincea. Brasiovu 1869. Form. 8-vo. 41 cóle. leg. 3 fl. 50 cr., bros. 3 fl.

— Baritiu G., Istori'a Regimentului II romanu granit. bros. 60 cr.

— Dictionariulu etimologicu romano-latinu, alu societatii academice elaboratu cá proiectu, tipariu desu pe 184½ de cóle si Glossariulu de cuvinte straine sau considerate cá straine, stracurate in limb'a nóstra, cá parte integranta a Dictionariului, tiparitu pe 37 de cóle, legate in 3 parti 19 fl., bros. 16 fl.

— Catechismulu calvinescu, impusu clerului si poporului romanescu sub domni'a principiloru Georgiu Rákoczy I si II transcrisu cu litere latine, dupa editiunea II tiparita in a. 1656, insoçitu de o escursiune istorica si de unu glossariu, de Georgie Baritiu. Cu spesele academiei romane. Sibiiu 1879. Pretiulu 60 cr. v. a.

— Anticritic'a brosiureianonime publicate asupra celoru doue congrese nationali bisericesci din 1873 si 1874. De mai multi deputati ai maioritatiei congreseloru dela 1873 si 1874. Sibiiu 1880, 25 cr.

— (Cestiunea Dunarei de M. Cogalniceanu.

Motto: Dunare mama vitéza, Sufle, tréca ventulu reu.
De candu lumea 'mi sta de paza, Tréca peste capulu meu!
Ea me scalda, me 'ntaresce, Eu cu Dunarea sunt una:
Ea me 'nchinga si me cresce? Batemu timpulu si furtuna.
Vasilie Alexandri.
(Colectiune de cantece poporale.)

Editiune revediuta. Bucuresci 1882. Tipografi'a academiei romane, (Laboratorii romani). Strad'a Academiei 26, — Pretiulu 4 lei noui.

— Adressbuch der k freien Stadt Hermannstadt und deren Umgebung. Herausgegeben vom Hermannstädter Bürger- und Gewerbe-Vereine. II. Jahrgang. Im Selbstverlage des Gewerbevereines. Hermannstadt, 1882. Gedruckt und in Commission bei W. Krafft. Pretiulu 60 cr. v. a.

— Snóve sau Povesti poporale, adunate din gur'a poporului, de unu culegatoriu-tipografu. Edit. II. 1879. Pretiulu 1 leu nou.

— Pilde si gâcituri, adunate de P. Ispirescu culegatoriu-tipografu. 1880. Pretiulu 80 bani.

— Din povestile unchiasiului sfatosu, basmu paganu intocmitu de P. Ispirescu culeg.-tipogr., cu o precuventare de A. J. Odobescu. Partea I. 1879. Pretiulu 1 leu nou.

— Nóu'a biblioteca romana. Jurnalu belletristicu-literariu. Apare in Brasiovu la tipografi'a Alexi, editiune eleganta la 1 si 15 ale fiacarei luni. Nrulu 19. Tomulu I. Abonamentu pe unu anu fl. 7, pe unu semestru fl. 3.60. Pretiulu unui numeru 30 cruceri — 75 de bani.

— Aurora romana, organu beletristicu-literaru alu „societatii pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a". Nr. 12. Anulu II. — Apare la 15 a fia-carii luni. Costa pentru membri pe anu 3 fl., pentru nemembri 4 fl. v. a., pentru Romani'a 15 franci. Abonamentele se facu directu la redactiune si anume pe unu anu, séu si numai pe unu semestru. Editoru si redactoru respundietoriu Joanu J. Bumbacu, professoru la gimnasiulu c. r. din Cernauti si redactoru alu publicatiuniloru literarie ale „Societatii pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a". — Strad'a Transilvaniei.

In diariele din capital'a Romaniei aflamu intre altele acestea anuntiari literare:

— Pantheonulu romanu. O eleganta brosiura, cu 11 portrete si biografiile celoru mai ilustri barbati politici din Romani'a.

In limb'a romana si francesa.

De vendiare la tóte librariile pe pretiu de 1 leu esemplariulu.

— Dupa ce prim'a editiune de doue mii esemplare s'a trecutu preste asteptare de iute, a esitu si se afla de vendiare in Sibiiu la librari'a Wilh. Krafft in capital'a Bucuresci la librariile Socec et Comp. si la Graeve:

Memorialu

Compusu si publicatu din insarcinarea conferentiei generale a representantiloru alegetoriloru romani adunati in Sibiiu in 12, 13 si 14 Maiu st. n. 1881, prin comitetulu seu alesu cu acea ocasiune. Editiunea 2-a, Sibiiu 1883.

Formatu 8-vo pag. 239. Pretiulu 2 lei n. 50 bani comptantu.

Despre valórea interna si importanti'a acestui operatu istoricu ne-a datu o proba, fàra voia sa, press'a periodica magiara prin aceea, cà indata dupa aparitiunea lui se aruncà asupra-i cu totu felulu de insulte, fàra inse a infrange o singura asertiune din tóte cele sustînute si documentate in memorialu.

In càtu pentru romani, ei au declaratu in adunarile loru recente, cà acelu memorialu este adeverata espressiune a vointiei, a drepteloru si legitimeloru postulate nationale.

Cu càtu situatiunea politica a nationalitatiloru devine pe fia-care anu mai seriósa in statulu vecinu, cu atàta mai multu se recomanda si publicului nostru citirea acelui memorialu, in care trecutulu si presentulu durerosu alu poporului romanescu e descrisu cu claritatea propria ómeniloru nefericiti.

Acestu memorialu s'a publicatu si in limbile germana si magiara, éra in limb'a francesa se afla sub tiparu in editiunea librariei Dentu. Paris, Palais-Royal (Galerie d'Orleans).

— Fabule de Mircea Dimitriade. O frumósa brosiura de 72 pagine, cu pretiulu de 1 leu. Se afla de vendiare la tóte librariile.

Pretiurile cerealeloru
si altoru obiecte de traiu au fostu la
11 Maiu st. n. in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl. 5 80—6.60
Grâu, amestecatu	1	„	„ 4.60—5.40
Secara	1	„	„ 4 20—4.60
Papusioiu	1	„	„ 4.——4 40
Ordiu	1	„	„ 4.——4.40
Ovesu	1	„	„ 1 90—2 30
Cartofi	1	„	„ 1.40—1.60
Mazare	1	„	„ 8. 10.—
Linte	1	„	„ 10.—11.—
Fasole	1	„	„ 5 50—6 50
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„ 85.—90.—
Untura (unsóre topita)	50	„	„ 76—78
Carne de vita	1	„	„ 42—44
Ona de 10			—.30

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).
13 Maiu st. n. 1883.

Fonduri de Statu:

Banca Nationala (500 l.)	„	312.60
Societatea „Daci'a-Romania" (300 l.	„	404.—
Banca Romaniei (500 l.)	„	203.—
Soc. cred. mob. rom. (500 l.	„	—.—
Soc. rom. de construct. si lucrari publice (l. 500)	„	—.—
Rent'a romana 1875 5%	l.	90.—
Rent'a romana amort. 5%	„	97.—
Rent'a romana (Ruralu conv.) 6%	„	99.—
Obligatiuni de Statu C. F. R. 6%	„	—.—

Valori felurite:

Creditu fonciaru ruralu 7%	„	104.—
Creditu fonciaru ruralu 5%	„	91.—
Creditu fonciaru urbanu 7%	„	100.—
Creditu fonciaru urbanu 6%	„	92.—
Creditu fonciaru urbanu 5%	„	88.—
Obligatiunile Casei Pens.	„	222.—

Pentru cunoscuti

me rogu inca de càteva carticele „Krankenfreund", cà-ci in urm'a vindecarei mele curende si neasteptate toti vreu a cetí carticic'a numita etc. etc."

Acestea sîruri venite dela unulu care fù norocosu a se vindeeá curendu, vorbescu ele de sinesi. Deci tragemu numai atentiunea, cà „Krankenfreung" la dorintia se va espedá prin K. Gorischek's Universitäts-Buchhandlung Wien I Stephansplatz 6, **gratis si franco,** si asia doritoriloru a o avé, nu li se facu alte spese, decàtu 2 cri pentru una charta postala. (134) 14—14

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu**
Tipariulu lui **W. Krafft.**